

Materiały do poznania *Attelabidae* i *Curculionidae* (Coleoptera)
wschodniej Polski

Contribution to the knowledge of the *Attelabidae* and *Curculionidae*
(Coleoptera) of the eastern Poland

JACEK ŁĘTOWSKI, BERNARD STANIEC

Zakład Zoologii Instytutu Biologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin

ABSTRACT: New localities of one species of *Attelabidae* and 27 species of *Curculionidae* are recorded from eastern Poland (Podlasie, Lublin Upland, Małopolska Upland, Roztocze, Sandomierz Lowland).

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Attelabidae*, *Curculionidae*, faunistics, E Poland.

Ze względu na położenie geograficzne oraz różnorodność występujących biotopów wschodnia Polska jest szczególnie interesującym terenem badań faunistycznych, dotyczy to również ryjkowców. Stosunkowo liczne opracowania i doniesienia na ten temat (CMOLUCH, 1959a; 1959b; 1961; 1963; 1971; 1972; 1986; 1987; CMOLUCH, KOWALIK, 1964; CMOLUCH, ŁĘTOWSKI, 1987; CMOLUCH, ŁĘTOWSKI, MINDA, 1975; CMOLUCH, ŁĘTOWSKI, MINDA-LECHOWSKA, 1988; MAZUR, 1992; WANAT, 1993) są w dalszym ciągu niewystarczające by na ich podstawie wysunąć ostateczne wnioski zoogeograficzne. W związku z powyższym celowe wydaje się podanie nowych stanowisk 28 interesujących gatunków *Curculionoidea*, spośród których 23 to taksomy po raz pierwszy stwierdzone w wymienionych regionach Polski. Występowanie pozostałych gatunków, wykazanych już z tego terenu, ze względu na ich rzadkość w naszej faunie potwierdzono nowymi danymi.

W pracy przyjęto podział fizjograficzny obszaru Polski według „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1992; 1993; 1995). Teren, na którym prowadzono badania obejmował: Podlasie, Wyżynę Małopolską, Wyżynę Lubelską, Roztocze i Nizinę Sandomierską. Okazy dowodowe gatunków wymienionych w tekście znajdują się w zbiorach autorów.

ATTELABIDAE

Deporaus tristis (FABRICIUS, 1794)

– Kol. Góra Puławska (EB69), 21 V 1991, 1 ex., pozyskany do pułapki Moericke'go w grądzie niskim.

W Polsce znany z nielicznych stanowisk w 7 krainach. Gatunek nowy dla Wyżyny Małopolskiej.

CURCULIONIDAE

Otiorhynchus sulcatus (FABRICIUS, 1775)

– Lublin (FB07), 24 II 1983, 1 ex., złowiony w szklarni Instytutu Biologii podczas diapauzy zimowej.

Gatunek znany z kilkunastu krain, nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Liophloeus lentus GERMAR, 1824

– Parchatka (EB78), 4 VI 1991, 1 ex., złowiony do pułapki Moericke'go w runie grądu jarowego.

W Polsce gatunek znany głównie z obszarów górskich i podgórskich. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Sitona gressorius (FABRICIUS, 1792b)

– Rez. „Stawska Góra” (FB67), 3 IX 1994, 1 ex.; rez. „Błota Rakowskie - Boreczki”, (FB11), 23 VIII 1995, 3 exx. w zespole *Junco-Molinietum*.

Gatunek dotychczas wykazany z 5 krain. We wschodniej Polsce ostatnio stwierdzony w Puszczy Białowieskiej (WANAT, 1993). Nowy dla Wyżyny Lubelskiej i Niziny Sandomierskiej.

Leucosomus pedestris (PODA, 1761)

– Machnów (FA88), 11 IX 1994, 3 exx., 5 III 1995, 1 ex., 19 IV 1995, 5 exx., 30 V 1995, 2 exx., łowiony do pułapek Barbera oraz wysiewany z mchu.

Na podanym wyżej stanowisku, pierwsze postacie dorosłe stawały się aktywne (po przezimowaniu) w ciepłe dni marca. Osobniki kopulujące obserwowano w kwietniu i w pierwszej dekadzie maja. Ostatnie chrząszcze starej generacji stwierdzano jeszcze w czerwcu. Osobniki nowej generacji pojawiały się na przełomie sierpnia i września. Omawianego ryjkowca obserwowano w miejscach silnie nasłonecznionych, na glebach wapiennych w zespole *Brachypodio-Teucrietum*.

Owad bardzo rzadko łowiony nie tylko w Polsce, ale i w Europie. W kraju notowany z kilku stanowisk w 3 krainach. Nowy dla Rostocza.

Mecaspis caesus (GYLLENHAL in SCHOENHERR, 1834)

– Machnów (FA88), 11 IX 1994, 1 ex., 30 IV 1995 1 ex.;

– Biała Góra (FA78), 4 V 1995, 27 exx., 24 V 1995, 1 ex.

W Polsce bardzo rzadko łowiony, wykazany z 5 krain. Drugie stanowisko na Rostoczu.

Pseudocleonus cinereus (SCHRANK, 1781)

– Machnów (FA88), 11 IX 1994, 12 exx., 5 III 1995, 1 ex., 19 IV 1995 1 ex., 30 IV 1995, 2 exx., 30 V 1995 2 exx.

W Polsce gatunek bardzo rzadki, znany z 6 krain, a ostatnio podawany z Niecki Nidziańskiej (MAZUR, 1994). Z Rostocza wykazany jedynie z Białej Góry (CMOLUCH, 1987).

Pselactus spadix (HERBST, 1795)

– Górne (FB37), 26 V 1988, 3 exx.

W Polsce dość rzadko odnotowywany, znany z 11 krain. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Phloeophagus turbatus SCHOENHERR, 1845

– Górne (FB37), 29 V 1991, 2 exx., znaleziony w jesionowej desce.

Gatunek bardzo rzadko łowiony, znany z 4 krain. Z Wyżyny Lubelskiej wykazany przez CMOLUCHA (1959a) ponad 38 lat temu.

Stereocorynes truncorum (GERMAR, 1824)

– Górne (FB37), 29 V 1988, 2 exx.

W Polsce chrząszcz znany z kilkunastu krain ale dość rzadko zbierany. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Bagous angustus SILFVERBERG, 1977c

- Łańcuchów (FB37), 6 V 1986, 2 exx., wysiane ze szlamu;
- Pieszowola (FC50), 8 VII 1995, 1 ex.

W Polsce znany z kilkunastu krain. Nowe dane o występowaniu tego gatunku pochodzą z Puszczy Białowieskiej (WANAT, 1993). Gatunek nowy dla Wyżyny Lubelskiej i Podlasia.

Bagous friwaldzkyi TOURNIER, 1874c

- Kol. Jaszczów (FB37), 30 V 1976, 3 exx., (leg. K. PAŁKA), 24 V 1986, 1 ex., zbierany z turzyc nad brzegiem starorzecza Wieprza; Milejów (FB37), 4 VII 1986, 1 ex., wysiane ze szlamu.

W Polsce gatunek bardzo rzadko łowiony, wykazany dotychczas tylko z 3 krain, ostatnio podawany z Dolnego Śląska (KANIA, 1994). Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Bagous binodulus (HERBST, 1795)

- Kol. Jaszczów (FB37), 21 i 28 V 1986, 3 exx.; Ciechanki Łańcuchowskie (FB37), 21 V 1986, 2 exx.

W Polsce ryjkowiec znany z nielicznych stanowisk w 10 krainach. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Bagous frit (HERBST, 1795)

- Poleski Park Narodowy - J. Długie (FC40), 4 V 1995, 1 ex., zebrany na torfowisku wysokim (leg. M. GROCHOWSKA).

W Polsce ryjkowiec bardzo rzadko łowiony, znany z 5 krain. Nowy dla Podlasia.

Bagous limosus (GYLLENHAL, 1827)

- Dorohusk (FB96), 15 VIII 1994, 1 ex., wysiane ze szlamu w starorzeczu Bugu.

W Polsce znany z 5 krain. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Bagous longitarsis THOMSON, 1868

- Klarów (FB37), 1 VI 1987, 1 ex.; Jaszczów (FB37), 20 VI 1987, 1 ex., wysiane ze szczątków roślinnych na pobrzeżu starorzecza Wieprza.

W Polsce gatunek dość rzadko i lokalnie spotykany, wykazany dotychczas z 7 krain. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Bagous rotundicollis BOHEMAN in SCHOENHERR, 1845

- Poleski Park Narodowy - J. Łukie (FB49), 2 VI 1994, 1 ex., 21 VI 1994, 1 ex., złowione na liściach *Nuphar luteum* (L.) SM. podczas żerowania w ciepłe i słoneczne dni.

W Polsce gatunek bardzo rzadko łowiony, znany tylko z dwóch stanowisk znajdujących się na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej i Dolnym Śląsku. Nowy dla Podlasia.

Bagous subcarinatus GYLLENHAL in SCHOENHERR, 1836

- Kol. Jaszczów (FB37), 9 VIII 1984, 1 ex., 15 VII 1985, 1 ex., 24 V 1986, 1 ex., 28 V 1986, 1 ex., 20 VI 1987, 1 ex.;
- Łańcuchów (FB37), 6 V 1986, 1 ex., 27 V 1985, 1 ex.

W Polsce gatunek dość rzadko i lokalnie łowiony, znany z 6 krain. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Thyrogenes festucae (HERBST, 1795)

- Łańcuchów (FB37), 6 V 1986, 1 ex.;
 - Poleski Park Narodowy - J. Łukie (FB49), 18 VII 1995, 1 ex.
- Gatunek nowy dla Wyżyny Lubelskiej i Podlasia.

Thyrogenes nereis (PAYKULL, 1800)

- Białka koło Milejowa (FB47), 19 V 1985, 1 ex.
- Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Comasinus setiger (BECK, 1817)

- Biała Góra (FA79), 5 VIII 1995, 1 ex., złowiony do pułapki Barbera.

Gatunek znany z kilkunastu krain. Nowsze dane o występowaniu tego gatunku pochodzą z Bieszczadów (KANIA, 1992). Nowy dla Roztocza.

Lignyodes enucleator (PANZER, 1798)

- Górne (FB37), 25 V 1991, 3 ex., 29 V 1991, 1 ex., zbierany z roślinności zielnej pod starym jesionem w parku podworskim.

Odkryte stanowisko jest drugim znanym miejscem występowania tego gatunku w Polsce i na Wyżynie Lubelskiej.

Anthonomus bituberculatus THOMSON, 1868

- Ciechanki Krzesimowskie (FB37), 6 VIII 1991, 1 ex.

W Polsce gatunek rzadko spotykany, znany z 8 krain. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Magdalis punctulata (MULSANT et REY, 1859b)

- Sokołówka - rez. „Bagno Rakowskie” (FB11), 30 VI 1995, 1 ex., złowiony do pułapki Moericke'go zawieszanej na jodle.

Gatunek rzadko odnotowywany, wykazany dotychczas z 7 krain. Nowy dla Niziny Sandomierskiej.

Liparus coronatus (GOEZE, 1777)

- Machnów (FA88), 30 IV 1995, 3 exx., 20 V 1995, 2 exx., znaleziony podczas kopulacji pod kawałkami drewna;
- rez. „Stawska Góra” (FB67), 28 VII 1995, 2 exx., złowiony do pułapki Barbera.

Na Roztoczu i Wyżynie Lubelskiej chrząszcz ten nie był notowany od ponad 30 lat. Powtórne wykazanie go z tych krain jest potwierdzeniem utrzymywania się populacji tego rzadkiego gatunku na tym obszarze. Znany z nielicznych i rozproszonych stanowisk w południowej Polsce. Nowe informacje o jego występowaniu dotyczą Niecki Nidziańskiej (MAZUR, 1994).

Gronops inaequalis BOHEMAN in SCHOENHERR, 1842

- Machnów (FA88), 19 IV 1995, 2 exx.;
- Biała Góra (FA79), 21 IV 1995, 1 ex., złowiony na zboczu kserotermicznym.

W Polsce ryjkowiec znany z 8 krain. Nowy dla Roztocza.

Acallocrates denticollis (GERMAR, 1824)

- Biała Góra (FA79), 4 V 1995, 1 ex.

W Polsce chrząszcz rzadko i sporadycznie spotykany, znany z 7 krain. Nowy dla Roztocza.

Rutidosoma fallax (OTTO, 1897)

– Porytowe Wzgórze (FB00), 3 VI 1995, 1 ex.

W Polsce gatunek rzadko zbierany, znany głównie z terenów górskich i pogórzy. Ostatnio wykazany z Pogórza Ciężkowickiego (PETRYSAK, LACHOWSKA, 1994). Nowy dla Niziny Sandomierskiej.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1992: Chrząszcze - *Coleoptera*: Ryjkowcowate prócz ryjkowców - *Curculionoidea* prócz *Curculionidae*. Katalog fauny Polski, Warszawa, XXIII, **18**: 1-324.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1993: Chrząszcze - *Coleoptera*: Ryjkowce - *Curculionidae*, cz. 1. Katalog fauny Polski, Warszawa, XXIII, **19**: 1-304.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1995: Chrząszcze - *Coleoptera*: Ryjkowce - *Curculionidae*, cz. 2. Katalog fauny Polski, Warszawa, XXIII, **20**: 1-310.
- CMOLUCH Z., 1959a: Rzadkie gatunki ryjkowców (*Coleoptera* - *Curculionidae*) ze wschodnich terenów Lubelszczyzny. Ann. UMCS, C, **11**: 523-530 (1956).
- CMOLUCH Z., 1959b: Nowe i rzadkie gatunki ryjkowców (*Coleoptera* - *Curculionidae*) dla fauny Polski. Cz. II. Ann. UMCS, C, **13** (1958): 191-198.
- CMOLUCH Z., 1961: Ryjkowce (*Coleoptera*, *Curculionidae*) z terenów Nadleśnictwa Janów Lubelski. Ann. UMCS, C, **14** (1959): 29-49.
- CMOLUCH Z., 1963: Badania nad fauną ryjkowców (*Coleoptera*, *Curculionidae*) roślinnych zespołów kserotermicznych południowo-wschodniej części Wyżyny Lubelskiej. Ann. UMCS, C, **17** (1962): 1-76.
- CMOLUCH Z., 1971: Studien über Rüsselkäfer (*Coleoptera*, *Curculionidae*) xerothermer Pflanzenassoziationen der Lubliner Hochebene. Acta zool. Crac., **16**: 29-216.
- CMOLUCH Z., 1972: Ryjkowce (*Curculionidae*, *Coleoptera*) roślinnych zbiorowisk śródmiejskich Lublina. Pol. pismo ent., **42**: 545-562.
- CMOLUCH Z., 1986: Ryjkowce (*Curculionidae*, *Coleoptera*) roślinnych zespołów kserotermicznych i łąkowych Wymysłowa i Opoki Dużej (woj. tarnobrzeskie). Ann. UMCS, C, **38** (1983): 211-286.
- CMOLUCH Z., 1987: Ryjkowce (*Coleoptera*, *Curculionidae*) zbiorowisk kserotermicznych Białej Góry koło Tomaszowa Lubelskiego. Ann. UMCS, C, **39** (1984): 187-197.
- CMOLUCH Z., KOWALIK W., 1964: Ryjkowce (*Curculionidae*, *Coleoptera*) zbiorowiska leśnego koło Kraśnika (woj. lubelskie). Ann. UMCS, C, **18** (1963): 69-103.
- CMOLUCH Z., ŁĘTOWSKI J., 1987: Ryjkowce (*Coleoptera*, *Curculionidae*) Roztoczańskiego Parku Narodowego. Ochr. Przyr., **45**: 179-197.

- CMOLUCH Z., ŁĘTOWSKI J., MINDA A., 1975: Ryjkowce (*Curculionidae*, *Coleoptera*) Gór Pieprzowych koło Sandomierza. Ann. UMCS, C, **30**: 193-208.
- CMOLUCH Z., ŁĘTOWSKI J., MINDA-LECHOWSKA A., 1988: The composition and number of weevil species (*Curculionidae*, *Coleoptera*) of the Lublin Coal Basin Communities. Ann. UMCS, C, **40** (1985): 59-68.
- KANIA J., 1992: Stanowiska rzadkich gatunków ryjkowców (*Coleoptera*, *Curculionidae*) w Polsce. Wiad. entomol., **11**: 187-188.
- KANIA J., 1994: Uwagi o niektórych krajowych ryjkowcach (*Coleoptera*, *Curculionidae*). Wiad. entomol., **13**: 258-259.
- MAZUR M., 1992: Badania faunistyczne ryjkowców (*Coleoptera*: *Rhinomaceridae*, *Attelabidae*, *Apionidae*, *Curculionidae*) województwa zamojskiego. Studia Ośrod. Dokum. Fizjograf., **20**: 55-110.
- MAZUR M., 1994: Nowe stanowiska ryjkowców (*Coleoptera*, *Curculionidae*) rzadko spotykanych w Polsce. Wiad. entomol., **13**: 167-173.
- PETRYSZAK B., LACHOWSKA D., 1994: Pędrusie i ryjkowce (*Apionidae*, *Curculionidae*: *Coleoptera*) Pogórza Ciężkowickiego. Studia Ośrod. Dokum. Fizjograf., **23**: 87-113.
- WANAT M., 1993: Ryjkowce (*Coleoptera*: *Curculionoidea*: *Anthribidae*, *Rhinomaceridae*, *Rhynchitidae*, *Attelabidae*, *Apionidae*, *Curculionidae*) Puszczy Białowieskiej. Pol. pismo ent., **63**: 37-112.